

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19
GUIDELINES FOR SCHOOL ADMINISTRATION ACCORDING TO SUFFICIENT
ECONOMY PHILOSOPHY OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF SECONDARY
EDUCATION SERVICE AREA 19

พิรญา พันธ์ศิริ¹ และ จิรวัดน์ วรุธโรจน์²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Piranya Panthusiri¹ and Jirawat Waroonroj²

Northeastern University^{1,2}

Corresponding Author; E-mail: p.piranya@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 จำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ดัชนีความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

* ได้รับบทความ: 23 มกราคม 2564; แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2564

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีแนวทางการบริหาร จำนวน 8 ข้อ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 8 ข้อ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางการบริหาร จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหาร จำนวน 9 ข้อ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีแนวทางการบริหาร จำนวน 7 ข้อ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to study the needs and guidelines for school administration according to sufficient economy philosophy of schools under the Office of Secondary Education Service Area 19. The method of the research was divided into 2 steps. The 1st step was a study of needs for school administration according to sufficient economy philosophy. The sample group used in this research consisted of school administrators and teachers under the Secondary Education Service Area Office 19 with the total number of 319 people. The research instrument was 5-rating scale questionnaire about the current situation and desirable conditions of school administration according to sufficient economy philosophy. The statistics used in the research comprised mean, percentage, standard deviation, and PNI modified index. The 2nd step was a study of guidelines for school administration according to sufficient economy philosophy. The target group used in this research consisted of school administrators and teachers in 3 schools with best practice, with the total number of 9 people. The research instrument was interview form. The data were analyzed using content analysis.

The research results were found that:

1. Needs of school administration according to sufficient economy philosophy of schools under the Office of Secondary Education Service Area 19, arranged by the importance were as follows: personnel development of schools, results/success, school management, activities for student development and curriculum and teaching and learning management respectively.

2. Guidelines for school administration according to sufficient economy philosophy of schools under the Office of Secondary Education Service Area 19 consisted of 5 aspects: 1) the school management consisted of 8 items, 2) curriculum and teaching and learning management consisted of 8 items, 3) activities for learner development consisted of 7 items, 4) personnel development of school consisted of 9 items and 5) results/success consisted of 7 items.

Keywords: School Administration; Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีทุกคนจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ รู้จักใช้ทรัพยากรและงบประมาณอย่างรู้ค่า เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าพอเพียงกับความต้องการและให้ได้คุณภาพที่ยังมีประโยชน์สูงสุด หลักการบริหารและการจัดการที่ดี จำเป็นต้องมีการน้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาประกอบการดำเนินชีวิต ดังนั้นเพื่อให้บุคคลตลอดจนสังคมของประเทศไทยได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งรอบด้าน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน และ คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางในการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550) กระทรวงศึกษาธิการในฐานะกระทรวงหลักด้านการพัฒนาคน จึงได้ประกาศ

นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เพื่อให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) พร้อมทั้งดำเนินการกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การบริหารสถานศึกษาโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการสถานศึกษา เป็นหลักการบริหารจัดการและประสานกับทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และส่วนที่สองคือการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

สำหรับผู้บริหารหรือครู การประกาศนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเป็นการนำหลักการ กรอบแนวคิด และแนวทางการปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานที่ทำอยู่แล้วให้มีความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม ยกตัวอย่าง การบริหารสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เช่น ถ้าต้องการปรับบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนในห้างประมาณไม่บานปลายจากที่เคยประชุม วางแผนเตรียมการและลงมือดำเนินการโดยลองนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทาง เริ่มตั้งแต่คิดวางแผน คำนึงถึงความคุ้มค่าของทรัพยากรที่นำมาใช้แล้วใช้ประโยชน์อะไรได้อีก เป็นต้น (ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์, 2557)

สำหรับนโยบายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ในปัจจุบันพบว่า มีเงื่อนไขปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างไม่สมบูรณ์ 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการรายวิชาหรือบางกลุ่มสาระ ยังไม่ครอบคลุม 3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บางสถานศึกษา ยังไม่มีกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีพรแก้วโขง (2554) พบว่า ประสพการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการศึกษาและระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษา ยังไม่เป็นไปตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจมีหลายปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถ

บริหารจัดการให้เป็นไปตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ตัวผู้บริหารเองไม่เข้าใจอย่างแท้จริง ในหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครุยังไม่มีกรนำหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป บูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น (สมรภูมิ อ่อนอ่อน และ ธาณี เกสทอง, 2558) และ สถานศึกษายังขาดข้อมูลที่จะเป็นประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศรีสุภางค์ ะเรจิง และ ชีระดา ภิญโญ, 2559)

จากความเป็นมาความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครู ซึ่งเป็นบุคลากร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 เพื่อให้ได้ผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวทางการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อพัฒนาโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19
2. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,566 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม .05 และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) อย่างไม่เป็นสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ตามการวิจัยขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ใช้สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่

พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ธานี นิลปัจจารุ, 2555) สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 รวมทั้งหมดจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อสร้างแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยภาพรวมรายด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญเป็น ดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 แยกการวิเคราะห์ผลรายด้าน มีดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.1 สถานศึกษานำผลการติดตามไปพัฒนา แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการ ที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มีแนวทางดังนี้

1) จัดประชุมพิจารณาร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาสาเหตุและปัจจัย ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาและ รายงานให้ทุกฝ่ายทราบถึงปัญหาด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

2) มีแผนงานการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

3) ร่วมกันสรุปผลการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการ เพื่อสะท้อนถึงประโยชน์ ปัญหา พร้อมสร้างและพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในแต่ละปีการศึกษา

1.2 สถานศึกษาบริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่สนับสนุนต่อโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

1) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการใช้ดูแล รักษาปรับปรุง อาคารสถานที่ และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

2) จัดประชุมผู้ที่มีส่วนร่วม ในการใช้ ดูแล รักษา ปรับปรุง อาคาร สถานที่ และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา อย่างเหมาะสมกับภูมิสังคมของสถานศึกษา

3) ใช้ประโยชน์ และมีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้

1.3 สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา มีแนวทางดังนี้

1) มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษา

2) ประชุมชี้แจงการดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณให้บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษาทราบเพื่อจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ ความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และผลที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.1 สถานศึกษารายงานผลการประเมิน และนำมาปรับปรุง/พัฒนา การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

1) จัดทำรายงานผลการประเมินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้รับทราบ

2) นำรายงานผลการประเมินฯ ให้ผู้บริหาร ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาทราบ

3) นำผลการประเมินฯ ไปปรับปรุง พัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนที่
บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 สถานศึกษามีการนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางดังนี้

1) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อไปใช้ในการ
จัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

2) จัดทำแผนและเครื่องมือ บันทึกผลการดำเนินงาน การใช้หน่วยการเรียนรู้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อผู้บริหาร

3) ปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง อย่างสม่ำเสมอ

2.3 สถานศึกษามีคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีแนวทางดังนี้

1) ประชุมและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีคุณภาพ อย่างถูกต้องและสมบูรณ์

2) อบรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงและการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 สถานศึกษามีแผนงาน ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนให้อยู่อย่างพอเพียง มีแนวทาง คือ
จัดประชุม เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนงาน กิจกรรมตลอดภาคการศึกษา และสอดคล้อง
กับสภาพภูมิสังคมและบริบทของสถานศึกษา

3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหา/พัฒนา สถานศึกษา/ชุมชน ด้านเศรษฐกิจ/สังคม/
สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

1) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา สถานศึกษา/
ชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรม ตามความสนใจสอดคล้องกับความจำเป็นและ
ความต้องการตามความเป็นจริง อย่างสร้างสรรค์และชัดเจน

2) มีการพัฒนากิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

3) จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดแสดงเผยแพร่ประกวด และแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ ผลงานที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ซึ่งกันและกัน

3.3 สถานศึกษามีกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อสนับสนุน
การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 295
ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2564

1) จัดทำแนวปฏิบัติของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความพอประมาณมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น ค่ายคุณธรรม จริยธรรม การแข่งขันกีฬาภายใน การเล่นดนตรีไทย หรือดนตรีสากล เป็นต้น

3) จัดกิจกรรมที่มีการส่งเสริมระเบียบวินัย เช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน การอบรมวินัยจราจร กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

4.1 สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่บุคลากรของสถานศึกษา มีแนวทางดังนี้

1) จัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) จัดให้ครูได้ไปศึกษาดูงานหน่วยงานต้นแบบที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงาน

3) จัดทำประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่อง และส่งเสริมบุคลากรที่เป็นต้นแบบของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 สถานศึกษาประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ มีแนวทางตามข้อ 4.1

4.3 สถานศึกษานำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

1) จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่

2) จัดให้มีการประกวดหรือนำเสนอผลงานตามกิจกรรมที่ได้ทำหลังจากมีการพัฒนาบุคลากรตามโครงการไปแล้ว

3) มีการกำกับติดตามและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

5.1 บุคลากรดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ มีแนวทางดังนี้

1) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมอันดีงามต่อบุคลากรในสถานศึกษา เช่น วันลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ การเข้าวัดทำบุญทุกวันพระ การถวายเทียนพรรษา เป็นต้น

2) จัดให้มีชุมนุม หรือชมรม ที่ส่งเสริมความเป็นไทย เช่น ชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมนาฏศิลป์ การขับร้องเพลงไทยลูกทุ่ง เป็นต้น

3) จัดกิจกรรมอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

5.2 บุคลากรรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีแนวทาง คือ จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญ รวมถึงรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ตลอดจนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์/ ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน

5.3 บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางตามข้อ 4.1

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 พบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษามีความความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูในสถานศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการจัดการประชุม อบรมสัมมนา หรือการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส พัฒนศิริ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผลการวิจัยพบว่า แนวการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา คือ จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มีการประกวดหรือนำเสนอผลงานตามกิจกรรมที่ได้ทาหลังจากมีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบของ Best Practice และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรภูมิ อ่อนอุ่น (2558) ได้ทำการศึกษาปัญหาและนำเสนอ

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 297 ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2564

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนอัตรากำลังบุคลากรที่มีอยู่ให้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง รวมถึงส่งบุคลากรไปอบรมกับหน่วยงานภายนอกอยู่เป็นประจำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ควรให้ความสำคัญกับการนำหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการลงในหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างแท้จริง

2) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาอย่างถ่องแท้ และมีความมุ่งมั่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบริหารจัดการสถานศึกษา

3) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหาร คณะครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ จัดแสดง แลกเปลี่ยนผลงานของครูและผู้เรียนที่เกิดจากการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

4) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแผนงานแนะแนว หรือกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ โดยอาจมีการจัดตั้งชมรม ชมรม โดยการนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนในการจัดทำกิจกรรม หรือโครงการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจัดทำวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาต่างระดับ เช่น ประถมศึกษา และต่างสังกัดสถานศึกษา เพื่อมุมมองและแนวคิดในการรับเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่

2) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในด้านการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). คู่มือประเมินสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2550). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฑามาส พัฒนศิริ. (2560). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.chaipat.or.th>
- ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมรภูมิ อ่อนอ่อน. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). นโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เลย-หนองบัวลำภู. (2563). ข้อมูลของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เลย-หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2563. เลย-หนองบัวลำภู: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เลย-หนองบัวลำภู.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-12 พ.ศ. 2540-2564. กรุงเทพมหานคร.
- Cronbach, L. J. (1974). Essential of psychological testing. (3rd ed.). New York: Harper&Row.